

Asia C-653/19 PPU**Ennakkoratkaisupyyntö****Jättämispäivä:**

4.9.2019

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Spetsializiran nakazatelen sad (Bulgaria)

Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksen tekemispäivä:

4.9.2019

Syyttäjä:

Spetsializirana prokuratura

Vastaaja:

DK

MÄÄRÄYS

Päiväys: 4.9.2019

Kaupunki: Sofia

Spetsializiran nakazatelen sad
(erityisrikostuomioistuin, Bulgaria)

(toinen jaosto)

kokoontuen suljetuin ovin ja toimien

--

kokoontuessa:

--

--

tarkasteltuaan luonteeltaan yleistä rikosasiaa nro 398/2017 on antanut seuraavan määräyksen:

- 1 Tässä asiakirja-aineistossa on useita tuomioistuimen ratkaisuja, jotka koskevat DK:n vankeudessa pitämisen laillisuutta ja jotka ovat johtaneet hänen vapauttamispyyntönsä hylkäämiseen, joka on ollut perusteltua, koska esiin ei ole tullut uusia olosuhteita rikosprosessilain (Nakazatelen protsesualen kodeks, jäljempänä NPK) 270 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaisesti.
- 2 On tarpeen ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 27.8.2019 antama tuomio Magnitskiy ym. v. Venäjä (32631/09, 53799/12); tuomion

222 kohdassa todetaan, että vapauttamista puoltava olettava kumotaan, jos kansallisen lainsäädännön mukaan vankeutta on jatkettava, ellei esiin tule uusia olosuhteita, ja että tämä tarkoittaa todistustaakan siirtämistä puolustukselle.

- 3 Kansallinen lainsäädäntö on hyvin samankaltainen kuin edellä mainitussa tuomioissa kyseessä ollut Venäjän lainsäädäntö, ja mainitun tuomion samaisessa 222 kohdassa mainitaan Bulgariaa koskeva asia esimerkkinä tältä osin moitittavasta kansallisesta käytännöstä; vaikka edellä mainitussa [Bulgariaa koskevassa] asiassa oli kyse lainsäädännöstä, joka on sittemmin kumottu, Bulgarian oikeuskäytäntöä ei ole muutettu.
- 4 On siis todennäköistä, että kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen lisäksi myös direktiivin 2016/343 6 artiklan ja sen johdanto-osan 22 perustelukappaleen kanssa, koska kyseisessä lainsäädännössä todistustaakka vankeuden lainvastaisuudesta siirretään syyttäjältä puolustukselle ja vahvistetaan näin ollen henkilön vankeudessa pitämistä koskeva laillisuusolettama ja vastuu oletettaman kumoamisesta siirretään puolustukselle.
- 5 Käsiteltävässä asiassa se, että syytettyä on pidetty vankeudessa yli kolmen vuoden ajan, johtuu nimenomaan siitä, ettei puolustus ole kyennyt vakuuttamaan tuomioistuinta siitä, ettei [alkup. s. 2] vankeutta ole tarpeen jatkaa. Vankeus on siis jatkunut siksi, koska puolustus ei ole esittänyt näyttöä vapauttamisperusteesta, eikä siksi, että syyttäjä olisi voinut osoittaa, että kyseinen vankeus on nimenomaan ainoa mahdollinen ennalta ehkäisevä toimenpide.
- 6 Epäilemättä vapauttaminen on todennäköisempää, jos tuomioistuin noudattaa päinvastaista lähestymistapaa eli vaatii ainoastaan, että vankeudessa pitämisen edellytyksenä on se, että syyttäjä kykenee vakuuttavasti todistamaan, että aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden mukaiset vankeuden edellytykset ovat edelleen olemassa ja ettei mikään muu lievempi toimenpide ole asianmukainen.
- 7 Noudattaessaan tällaista lähestymistapaa tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta 270 §:n 1 momentin toista virkettä, mikä edellyttää sen varmistamista, että kyseinen säännös on unionin oikeuden vastainen; tämän voi todeta sitovasti ainoastaan Euroopan unionin tuomioistuin.
- 8 Näin ollen ennakkoratkaisupyyntö siirretään unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Näillä perusteilla

MÄÄRÄTÄÄN SEURAAVAA:

Esitetään unionin tuomioistuimelle seuraava ennakkoratkaisupyyntö:

Asian tausta

- 9 DK:ta on syytetty kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään ja murhasta, jotka ovat vastaavasti NPK:n 321 ja 116 §:n mukaisia rikoksia. Kummankin syytteen alaisesta rikoksesta on säädetty eripituisia vankeusrangaistuksia, esimerkiksi murhasta tai murhan yrityksestä elinkautinen vankeusrangaistus. Syytettynä on ollut myös yhdeksän muuta henkilöä, joita tämä ennakkoratkaisupyyntö ei koske.
- 10 Rikosprosessi pantiin vireille ravintolassa tapahtuneen ampumisvälikohtauksen johdosta, jossa yksi henkilö sai surmansa ja toinen loukkaantui vakavasti. Yleinen syyttäjä katsoo, että DK on syyllinen edellä mainitun henkilön kuolemaan. Puolustus katsoo, että [alkup. s. 3] väkivaltaisuuDET on tehty oikeutettuna itsepuolustuksena uhrien ja kolmansien tahojen hyökätessä. On osoitettu, että DK jäi tapahtumapaikalle ja antautui itse poliisille.
- 11 DK määrättiin tutkintavankeuteen 11.6.2016. Kansallisen lainsäädännön mukaan hänen vankeutensa päättymispäivää ei ole määrätty.
- 12 Asia palautettiin tuomioistuimeen 9.11.2017. Kansallisen lainsäädännön mukaisesti tuomioistuin ei ole tarkastanut syyttäjän todistusaineistoa eikä syytteen oikeellisuutta.
- 13 Ensimmäinen vapauttamispyyntö esitettiin oikeudenkäyntivaiheessa 5.2.2018; se jäi tuloksettomaksi. Tutkintavankeus sai näin ollen pysyvän luonteen. Kansallisen lainsäädännön mukaan vankeuden kestoa ei ole rajoitettu etukäteen, eikä sen osalta ole säädetty viran puolesta toteutettavasta määräaikaistarkastelusta. Vankeus jatkuu siihen saakka, kunnes se päätetään puolustuksen hakemuksesta.
- 14 Puolustus on tämän jälkeen esittänyt kuusi vapauttamishakemusta. Kaikki hakemukset ovat olleet tuloksettomia; ensimmäinen oikeusaste hyväksyi osan hakemuksista, mutta puolustuksen kannalta myönteinen tuomioistuimen ratkaisu on kumottu toisessa oikeusasteessa. (Niin ensimmäisen kuin toisenkin oikeusasteen) tuomioistuin on tutkinut vapauttamishakemusta sen kansalliseen lainsäädäntöön perustuvan vaatimuksen osalta, jonka mukaan esiin tulevat uudet olosuhteet voivat asettaa vankeuden laillisuuden kyseenalaiseksi. Puolustuksen hakemus tutkintavankeuden korvaamisesta [muulla toimenpiteellä] on hylätty sillä perusteella, että puolustuksen vapauttamisen tueksi esittämiä väitteitä ei ole pidetty riittävänä vakuuttavina.
- 15 Yleinen syyttäjä ei ole esittänyt minkäänlaista vaatimusta vankeudessa pitämisestä, koska tutkintavankeudessa pitämistä ei kansallisen lainsäädännön mukaan rajoiteta ajallisesti eikä yleisellä syyttäjällä ole mitään velvollisuutta esittää sen jatkamista. Kun syytetty on tutkintavankeudessa, vankeutta jatketaan niin kauan kuin puolustus ei kykene esittämään näyttöä ”muuttuneista olosuhteista”, joiden vuoksi vankeudessa pitäminen on lainvastaista. Pääasiassa yleinen syyttäjä on kiistänyt menestyksekkäästi puolustuksen lausuman, jonka mukaan kyse olisi ”olosuhteiden muuttumisesta”. [alkup. s. 4]

- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimen käsiteltävänä on DK:n esittämä uusi vapauttamishakemus. Yleisen syyttäjän lausumassa todetaan jälleen kerran ainoastaan se, että esiin ei ole tullut uusia olosuhteita.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että jos se antaa kansallisen lainsäädännön mukaisen ratkaisun, se voi määrätä vapauttamisesta vain, kun puolustus kykenee osoittamaan vakuuttavalla tavalla ”olosuhteiden muuttuneen”. Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee sitä, onko tällainen lähestymistapa direktiivin 2016/343 6 artiklan ja johdanto-osan 22 perustelukappaleen mukainen, koska mainitussa lähestymistavassa vahvistetaan vankeudessa pitämistä koskeva laillisuusolettama, joka puolustuksen on kumottava.

- 17 DK on toistaiseksi tutkintavankeudessa.

18 Unionin oikeus

Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 (EUVL 2016, L 65, s. 1) 6 artikla ja johdanto-osan 22 perustelukappale.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan (EUVL 2016, C 202, s. 389; jäljempänä perusoikeuskirja) 6 ja 47 artikla.

19 Euroopan neuvoston oikeus

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappale sekä seuraavat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot: Magnitskiy ym. v. Venäjä (valitukset nro 32631/09 ja 53799/12), 212–223 kohta; Pastukhov ja Yelagin v. Venäjä (valitus nro 55299/07), 38–51 kohta; Iljkov v. Bulgaria (valitus nro 33977/96), 76–87 kohta; Rokhlina v. Venäjä (valitus nro 54071/00), 63–70 kohta; Zherebin v. Venäjä (valitus nro 51445/09), 56–63 kohta ja Buzadji v. Moldovan tasavalta (valitus nro 23755/07), 59 ja 84–102 kohta.

Tutkintavankeuden käytöstä, sen ehdoista ja varatoimenpiteistä väärinkäyttöä vastaan annetun Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen Rec(2006)13 3 kohta, 8 kohdan 2 alakohta sekä 11, 23 ja 24 kohta. **[alkup. s. 5]**

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen 1.10.2015 antaman päätöslauselman 2077 (2015), jonka otsikko on ”Tutkintavankeuden väärinkäyttö Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimusvaltioissa”, 12.1 ja 12.3 kohta.

Kansallinen lainsäädäntö

Rikosprosessilaki (Nakazatelen protsesualen kodeks)

20 [Kääntäjän huomautus: alkuperäisessä asiakirjassa ei ole 20 kohtaa.]

21 ”Tutkintavankeudessa pitämistä” koskevan pakkokeinon kesto:

Kun tuomioistuin antaa päätöksen syytetyn henkilön vangitsemisesta, päätöksessä ei tarvitse määrittää vankeuden kestoja. Vankeus jatkuu, kunnes se päätetään, mikä tapahtuu puolustuksen hakemuksesta. Velvollisuus tarkastella uudelleen viran puolesta vankeudessa pitämisen jatkamista syntyy vasta, kun tuomioistuin on antanut tuomion pääasiassa (NPK:n 309 §).

22 ”Tutkintavankeudessa pitämistä” koskeva pakkokeino ennen oikeudenkäyntiä¹

Kun tuomioistuin on antanut päätöksen syytetyn henkilön vankeudessa pitämisestä, vankeuden enimmäispituus riippuu rikoksen vakavuudesta (NPK:n 65 §:n 4 momentti). Puolustus voi hakea vankeuden päättämistä sen keston ajan (NPK:n 65 §). Tuomioistuimella on velvollisuus tarkastella uudelleen kaikkia vankeuden laillisuutta koskevia seikkoja (NPK:n 65 §:n 4 momentti), eikä aikaisempi ratkaisu sido tuomioistuinta (tulkintaratkaisun nro 1/02 4 kohta). Erityisesti on todettava, ettei vangitsemisen katsota olevan laillinen siksi, että tuomioistuin on lainvoimaisella ratkaisulla määrännyt siitä, minkä vuoksi pitäisi tarkastella sitä, onko olemassa uusia olosuhteita vai ei. Tilanne on päinvastainen: Varhoven kasatsionen sad (ylin tuomioistuin, Bulgaria) tulkitsee (tulkintaratkaisun nro 1/02 4 kohdassa) säännöstä siten, että tuomioistuimen on todettava sellaisten olosuhteiden olemassaolo, joiden perusteella vankeutta voidaan jatkaa.

Jos epäillään, että puolustus käyttää hyväkseen oikeuttaan vaatia vankeudessa pitämisen jatkamisen tarkastelua, tuomioistuin voi kieltää uuden hakemuksen esittämisen enintään kahden kuukauden ajaksi; kieltoa ei sovelleta, jos syytetyn terveys heikkenee (NPK:n 65 §:n 6 momentti). **[alkup. s. 6]**

23 Pakkokeino ”Tutkintavankeus” oikeudenkäyntivaiheen aikana

Tuomioistuin tekee kokonaisvaltaisen ja riippumattoman arvion vankeuden laillisuudesta vasta ensimmäisessä ratkaisussaan [oikeudenkäynnissä]. Tämän jälkeen vankeus saa oikeudenkäynnin aikana pysyvän luonteen. Tarkemmin sanottuna vankeus voidaan päättää vain, ”jos olosuhteet ovat muuttuneet” (NPK:n 270 §:n 1 momentin toinen virke). Toisin sanoen on esitettävä uusia tosiseikkoja, joiden vuoksi vankeudessa pitämisen jatkaminen on lainvastaista.

NPK:n 270 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”270 §

¹Pääasia on jo oikeudenkäyntivaiheessa; seuraavan oikeudenkäyntiä edeltävää vaihetta koskevan kuvauksen tarkoituksena on antaa kattavampi kuva kansallisesta oikeudesta.

1) Kysymys pakkokeinon muuntamisesta voidaan esittää milloin tahansa oikeudenkäynnin aikana. Pakkokeinoa koskeva uusi hakemus voidaan esittää samalle tuomioistuimelle, jos olosuhteet ovat muuttuneet.

2) Tuomioistuin ottaa asiaan kantaa määräyksellä julkisessa istunnossa.”

Vankeudessa pitämisen jatkamiselle oikeudenkäyntivaiheessa ei ole mitään ajallista rajoitusta, ja vankeus jatkuu siihen saakka, kunnes se päätetään. Vankeuden päättämistä koskevan hakemuksen esittää puolustus, jonka on näytettävä toteen, että tosiseikat ovat muuttuneet, mikä edellyttää vankeuden päättämistä ja lievemmän toimenpiteen hyväksymistä.

Tämän seurauksena tuomioistuin arvioi erityisesti sitä, ovatko olosuhteet muuttuneet riittävän merkittävästi; jos näin ei ole, tuomioistuin määrää vankeudessa pitämisen jatkamisesta.

24 Ennakkoratkaisukysymys

Onko kansallinen lainsäädäntö, jossa rikosoikeudenkäynnin tuomioistuinmenettelyssä puolustuksen esittämän, syytetyn vankeuden päättämistä koskevan hakemuksen hyväksymisen edellytykseksi asetetaan olosuhteiden muutos, yhteensopiva direktiivin 2016/343 6 artiklan ja johdanto-osan 22 perustelukappaleen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan kanssa?

25 Ennakkoratkaisupyyntöön tutkittavaksi ottaminen

Direktiivin 2016/343 6 artikla ja johdanto-osan 22 perustelukappale koskevat todistustaakkaa syytetyn syyllisyydestä: tarkemmin sanottuna edellä mainituissa kohdissa säädetään todistelusta vain pääasiassa annettavan tuomion osalta, jolla ratkaistaan kysymys asianomaisen henkilön syyllisyydestä. Sitä vastoin käsiteltävässä asiassa merkityksellinen kansallinen lainsäädäntö (NPK:n 270 §:n 1 momentin toinen virke) koskee menettelyllistä kysymystä [alkup. s. 7] eli sitä, pitääkö vankeudessa pitämistä jatkaa. Tämän vuoksi ei ole selvää, sovelletaanko asiassa direktiivin 2016/343 säännöksiä.

Kysymyksen perustelut

26 Kansallinen lainsäädäntö, jossa annetaan tuomioistuimen vangitsemispäätökselle pysyvä luonne, on oikeusvarmuuden periaatteen mukainen. Tarkemmin sanottuna on niin, että kun syytetyn vangitsemispäätös on ratkaistu ensimmäisessä ja toisessa oikeusasteessa lopullisella tuomioistuimen ratkaisulla, tätä lopullista ratkaisua voidaan tarkastella uudelleen vain, jos esiin tulee uusia olosuhteita. Tämä on yksinkertaista, selkeää ja tehokasta. Näin vältetään samojen vangitsemisen vahvistavien perusteiden toistaminen sekä tuomioistuinten välinen ristiriita siinä tapauksessa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antaisi vapauttamispäätöksen sellaisten syiden pohjalta, jotka toisen oikeusasteen tuomioistuin on aiemmassa ratkaisussaan hylännyt.

- 27 Oikeusvarmuuden periaate on kuitenkin olennainen osa pääasiaa koskevia tuomioita. Kyseisen periaatteen soveltaminen vankeudessa pitämisen kaltaiseen menettelylliseen toimeen johtaa tämän vankeuden laillisuusolettaman vahvistamiseen ja siirtää näin ollen puolustukselle todistustaakan eli vastuun tuoda esiin olosuhteet, jotka oikeuttavat vankeuden päättämisen. Tämä on kuitenkin ristiriidassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 3 kappaletta koskevan tulkinnan kanssa: Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoo, että arvioitaessa vankeuden laillisuutta olettamana on aina oltava syytetyn vapauttaminen ja että vangitseminen on poikkeus, jota voidaan harkita tarkoin määritetyissä tapauksissa (asia Magnitskiy v. Venäjä, tuomion 214 kohta, ja asia Buzadji v. Moldovan tasavalta, tuomion 89 kohta). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut myös, että kansallinen lainsäädäntö, jossa vankeuden päättäminen sallitaan ainoastaan uusien olosuhteiden perusteella, johtaa päinvastaiseen olettamaan siitä, että vankeutta on jatkettava niin kauan kuin vapauttamisperusteita ei ole näytetty toteen (asia Magnitskiy v. Venäjä, tuomion 214 kohta; asia Pastukhov ja Yelagin v. Venäjä, tuomion 49 kohta; asia Ilijkov v. Bulgaria, tuomion 85 ja 87 kohta; asia nro 54071/00, Rokhlina v. Venäjä, tuomion 67 kohta ja asia Zherebin v. Venäjä, tuomion 60 kohta).²
- 28 Riski vapauttamista koskevan olettaman kyseenalaistamisesta ja vankeutta koskevan laillisuusolettaman vahvistamisesta on erittäin korkea, kun otetaan huomioon kansallisen oikeuden ominaispiirteet eli se, että kansallisen oikeuden mukaan vankeuden enimmäispituutta ei rajoiteta eikä vankeutta tarkastella uudelleen viran puolesta ja määräajoin. Tämän perusteella vankeudessa pitämistä voidaan pitää luonteeltaan pysyvänä. Näin ollen vapauttamista koskevaa puolustuksen hakemusta [alkup. s. 8] käsitellään lailliseksi todettua vankeutta koskevana muutoksenhakuna ja vaatimuksena todeta vankeus lainvastaiseksi.
- 29 Jos puolustus siten hakee vankeuden päättämistä, tuomioistuimen on arvioitava sitä, onko syytetyn vapauttamiseksi olemassa vakuuttavia todisteita, eikä sitä, onko olemassa vakuuttavia todisteita vankeudessa pitämiselle.
- 30 Näin ollen vankeuden päättämistä koskevaa puolustuksen hakemusta käsittelevä tuomioistuin soveltaa erityistä lähestymistapaa: tuomioistuin arvioi tarkemmin, onko samaa kysymystä koskevan viimeisimmän ratkaisun jälkeen tullut esiin uusia olosuhteita, joiden perusteella yksistään voidaan päätellä, että vankeus on jälleen lainvastainen.
- 31 Laillisuusvalvonta ei koske sitä, täytyvätkö kaikki vankeuden edellytykset edelleen, vaan sitä, onko edellytykset kyseenalaistettu riittävästi. Tästä seuraa käytännössä, että puolustuksen tehtävänä on esittää vakuuttavia todisteita vangitsemisen päättämisen tarpeellisuudesta.

Euroopan unionin oikeuden sovellettavuus

² Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot luetellaan 19 kohdassa.

- 32 Direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on järjestettävä rikosoikeudelliset järjestelmänsä siten, että todistustaakka on syyttäjällä; edellä mainitun artiklan 2 kohdan mukaan epäselvyys syyllisyydestä on luettava puolustuksen hyväksi. Johdanto-osan 22 perustelukappaleessa kielletään siirtämästä todistustaakkaa, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja koskevien olettamien käyttöön; ”olettamien käytön olisi kuitenkin pysyttävä kohtuuden rajoissa siten, että otetaan huomioon kyseessä olevan asian merkitys ja säilytetään oikeus puolustukseen, ja keinojen olisi oltava asianmukaisessa suhteessa niillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden”.
- 33 NPK:n 270 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä vahvistetaan olettaja, joka on syyttäjän eduksi ja puolustuksen vahingoksi: tarkemmin sanottuna vankeuden katsotaan olevan tällä hetkellä laillinen, jos sen laillisuudesta on annettu lopullinen ratkaisu aiemmin. Vankeus saa näin ollen muuttumattoman luonteen, ja puolustuksen on asetettava vankeuden lainmukaisuus riidanalaiseksi esittämällä asiasta vakuuttavia väitteitä.
- 34 Näin ollen tämä kansallinen lainsäädäntö kuuluu direktiivin 2016/343 6 artiklan ja johdanto-osan 22 perustelukappaleen soveltamisalaa siltä osin kuin kyseisellä lainsäädännöllä vahvistetaan laillisuusolettaja, mikä [alkup. s. 9] on periaatteessa sallittua tiettyjen vaatimusten täytyessä. Ei ole epäilystäkään siitä, että kyseinen olettaja täyttää edellytyksen siitä, että se on kumottavissa. On määritettävä, pysykö olettaja ”kohtuuden rajoissa” siten, että otetaan huomioon ”asian merkitys ja säilytetään oikeus puolustukseen”, ja ovatko keinot ”asianmukaisessa suhteessa niillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden”. Tämä arviointi kuuluu tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan.
- 35 Perusoikeuskirjan 6 artiklan määräyksessä vahvistetaan oikeus vapauteen ja turvallisuuteen. Vangitsemistoimenpide on itsessään luonteeltaan sellainen, että se johtaa vapaudenriistoon. Tämän vuoksi vankeuden päättämistä koskevien vaatimusten on oltava perusoikeuskirjan 6 artiklassa sallittujen rajoitusten mukaisia, ja näiden rajoitusten on puolestaan oltava yhdenmukaisia perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan vaatimusten kanssa. On huomattava, että perusoikeuskirjan 6 artiklan määräys vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan määräystä (SEU 6 artikla ja perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohta) ja että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintaa Euroopan ihmisoikeussopimuksesta voidaan soveltaa suoraan; perusoikeuskirjan tulkinta ei saa johtaa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taatun suojan tason alenemiseen (perusoikeuskirjan 53 artikla).
- 36 Perusoikeuskirjan 47 artiklan määräyksellä taataan oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa. NPK:n 270 §:n 1 momentin toisen virkkeen kansallinen säännös on luonteeltaan sellainen, että se rajoittaa oikeutta puolustukseen siltä osin kuin syytetyyn nähden voidaan vedota vankeuden laillisuusolettamaan. Sen sijaan, että syyttäjän pitäisi esittää perusteet vankeudessa pitämiseksi, puolustuksen on näytettävä toteen syyt, joiden vuoksi vankeudessa pitämisen päättäminen on perusteltua. Tämän vuoksi asiassa onkin tarkasteltava

sitä, tekeekö tällainen suojan tason alennus kansallisen lainsäädännön mukaisesta oikeuskeinosta tehottoman.

Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemys

- 37 Vuoteen 2000 asti kansallisessa lainsäädännössä säädettiin tiettyjä rikoksia koskevasta pakottavasta tutkintavankeudesta, ja tästä järjestelmästä säädettyjä poikkeuksia oli tulkittava suppeasti; syytetyn oli näytettävä toteen poikkeustilanteiden olemassaolo, ja hänet vapautettiin vasta sen jälkeen, kun hän oli onnistunut kumoamaan vankeutta puoltavan olettan. Näin ollen käytössä oli kansallinen oikeudellinen järjestelmä, jossa vankeudessa olevan syytetyn vankeus oli laillinen ja jossa syytetyn oli riitautettava tämä laillisuus vakuuttavalla tavalla ja väitteen oli perustuttava vain olosuhteiden muutokseen. **[alkup. s. 10]**
- 38 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamien lukuisten tuomioiden (Ilijkov v. Bulgaria [valitus nro 33977/96], Nikolova [valitus nro 31195/96], Assenov ym. [valitus nro 24760/94], Nankov [valitus nro 28882/95], jne.) johdosta toteutettiin uudistus, jonka nojalla pakottava tutkintavankeus poistettiin ja käyttöön otettiin vankeuden riitauttamista koskeva menettely tuomioistuimessa. Uudistus koski pääasiassa oikeudenkäyntiä edeltävää vaihetta, jossa syytetyn oikeutta puolustukseen oli Euroopan unionin ihmisoikeustuomioistuimen mukaan loukattu eniten. Näin toteutettiin syytetyn henkilön suojelun korkea taso vankeuden laillisuuden valvonnassa: tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asiaa koskeva hakemus saatettiin, arvioi viran puolesta asian kokonaan uudelleen ottamatta huomioon vangitsemispäätöstä.
- 39 Uudistus ei ole toteutunut yhtä hyvin tuomioistuinvaiheessa, jossa on sovellettu alemmaa suojelun tasoa: kun syytettyä pidetään jo vankeudessa, hänen vapauttamisensa edellytyksenä on ollut se, että esiin on tullut uusia seikkoja, joita ei ole otettu huomioon aiemmin ja jotka puolustuksen on näytettävä toteen.
- 40 Näin on selitetty NPK:n 270 §:n 1 momentin toisen virkkeen sanamuotoa sekä sitä, miten kansallinen tuomioistuin on soveltanut tätä säännöstä myös pääasian oikeudenkäynnissä.
- 41 Direktiivi 2016/343 asettaa uusia haasteita rikosoikeudellista menettelyä koskevan kansallisen oikeuden kehittämiseksi, ja unionin tuomioistuimen antama ratkaisu määrittää, johtavatko haasteet muutoksiin kansallisessa lainsäädännössä ja kansallisessa oikeuskäytännössä.

[– –] [menettelyllisiä seikkoja ja allekirjoitukset]